

актуальнішими. Саме тому подальша розробка і вдосконалення методик використання медіаосвітніх технологій належить до перспективних напрямів досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рижиков В. С. Компетенції та основні якості і знання, які повинен опанувати майбутній юрист у процесі професійної підготовки відповідно до професіограми юриста й реформування юридичної освіти / В. С. Рижиков // Освіта Донбасу. – 2011. – № 1. – С. 89–92.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm.
3. Онкович Г. В. Часткові методики медіаосвіти як ресурс розвитку сучасного суспільства / Г. В. Онкович, А. Д. Онкович // Вища освіта України. – 2012. – № 3 (46). – С. 106–115.
4. Проект концепції розвитку вищої юридичної освіти в Україні: сайт Хмельницького університету управління та права. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.univer.km.ua/doc/koncept.htm>.
5. Гуріненко І. Ю. Сутність терміна «Медіазасоби навчання» / І. Ю. Гуріненко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2009. – Вип. 3 (56). – С. 177–184.
6. Дроздова І. Формування професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ під час навчання усного мовлення / І. Дроздова // Українська мова і література в школі : науково-методичний журнал. – 2010. – № 2. – С. 37–42.

УДК070:377-057.876

А. Є. МИКОЛАЄНКО

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ В УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розглянуто сутність формування засобами медіаосвіти технологічних понять в учнів професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ) як педагогічна проблема. Обґрунтовано основні функції медіа освітніх технологій у навчально-виховному процесі ПТНЗ.

Ключові слова: формування технологічних понять, суть поняття, учень, професійна освіта, медіаосвіта, технологія.

А. Е. МЫКОЛАЕНКО

СУЩНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ СРЕДСТВАМИ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ В УЧЕНИКОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Рассматривается сущность формирования средствами медиаобразования технологических понятий в учеников профессионально-технического учебного заведения как педагогическая проблема. Обоснованы основные функции медиаобразовательных технологий в учебно-воспитательном процессе ПТУЗ.

Ключевые слова: формирование технологических понятий, суть понятия, ученик, профессиональное образование, медиаобразование, технология.

A. Y. MYKOLAIEENKO

THE ESSENCE OF TECHNOLOGICAL CONCEPT FORMATION IN VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF MEDIA EDUCATION

The essence of technological concepts formation in vocational school students by means of media education is discussed as a pedagogical problem. The main functions of media educational technologies in vocational education are analysed.

Keywords: formation of technological concepts, essence of a concept, student, vocational education, media education, technology.

В Україні, що прагне до входження у сучасне міжнародне співтовариство, гостро постала проблема підготовки підростаючого покоління до життя і праці в умовах високотехнологічного

суспільства. У зв'язку з цим до найактуальніших завдань професійно-технічної школи необхідно віднести забезпечення якісно нового рівня технологічної освіти.

Проблема змісту освіти серед багатьох педагогічних проблем стоїть, як завжди, на першому місці. Людству на будь-якому етапі розвитку доводилося вирішувати питання, чого навчати підрастаюче покоління. Лише після цього виникають питання – як навчати, за допомогою чого вчити тощо [4].

Зміст освіти у професійно-технічному навчальному закладі (ПТНЗ) зумовлений метою і потребами суспільства і виявляється у вимогах до системи знань, умінь та навичок, світоглядних, громадянських і професійних якостей майбутніх кваліфікованих робітників.

Важливе значення для оволодіння в теорії і на практиці загальними науковими принципами сучасного виробництва має формування технологічних понять майбутніми робітниками. Засвоєння знань про будову і принципи дії приладів, машин, технічних установок, про природничо-наукові основи й закономірності протікання технологічних процесів – усе це по суті є засвоєнням системи взаємопов'язаних технологічних понять.

Сьогодні знання та інформаційно-комунікаційні технології є основою суспільного розвитку. Тож людство є активним споживачем інформації, що постійно збільшується. Величезна кількість телевізійних каналів, відео - та аудіопродукції, газет, журналів, сайтів в Інтернеті – все це невід'ємна частина сучасного суспільства. Щодня світ медіа створює навколо кожної людини особливу – медійну реальність, під впливом якої формуються світогляд людини, її освіта, культура, життєві цінності.

Проблема формування понять відображена у працях психологів Г. Балла, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Кабанової-Меллер, Г. Костюка, В. Крутецького, О. Леонтєва, Н. Менчинської, С. Рубінштейна, Н. Талізінної, А. Усової, Л. Фрідмана, І. Якиманської та ін.

Питання вдосконалення процесу формування понять і умінь учнів різних типів навчальних закладів розглядалися, зокрема, в дослідженнях А. Алексюка, Л. Гриценко, Л. Даннік, П. Дмитренка, С. Єрмака, А. Зака, О. Калігаєвої, Ю. Колягіної, І. Лернера, М. Махмутова, В. Мельничука, О. Морєва, В. Онищука, В. Паламарчука, В. Сердюка, В. Сидоренка, Б. Сименача, М. Скаткіна, І. Тесленка, М. Тименка, Д. Тхоржевського, А. Усової, В. Юрженка.

Проблемою технологічної підготовки учнівської молоді займалися багато вчених, вивчаючи такі аспекти, як сутність і структура політехнічних знань (П. Атутов, В. Гусєв, С. Калюга, І. Конфедератов, Д. Тхоржевський, С. Шабалов та ін.); науково-педагогічні засади відбору змісту технічної і технологічної підготовки (зокрема С. Батишев, Л. Мороз, П. Ставський); основи техніки у процесі профільного трудового навчання, факультативних занять (наприклад П. Атутов, В. Олійник, В. Поляков); зміст загальнотехнічної підготовки учнів старших класів з поглибленим вивченням предметів за вибором (Й. Гушулей, В. Ледньов, Ю. Обрезков); психолого-педагогічні основи загальнотехнічної підготовки (М. Бабкін, І. Калошина, Г. Костюк, Т. Кудрявцев); дидактичні основи вивчення техніки на уроках трудового навчання (А. Дьомін, Г. Левченко, В. Мадзігон, В. Сидоренко, Г. Терещук).

Проблеми впливу мас-медіа на особистість та суспільство висвітлюються у працях Д. Бакінгема, Ж. Гоне, І. Дзялошинського, Дж. Лалла, Л. Селлєра. Використання матеріалів ЗМІ перебувало в центрі наукових інтересів Є. Міллера, Г. Онкович, Н. Саєнко, О. Сербенської, В. В. Усатої, О. Федорова, І. Чемерис, О. Янишин та ін. Роль комп'ютерних технологій у навчальному процесі розглядаються у працях З. В. Данилова, Г. О. Козлакової, В. Краснопольського, Л. Павлюка, Т. Солодкої та ін.

Медіаосвіта охоплює величезний інформаційний, дидактичний та мотиваційний потенціал у навчально-виховному процесі. «Російська педагогічна енциклопедія» визначає медіаосвіту (від англ. media education, від лат. media – засіб) як напрям у педагогіці, що обстоє вивчення школярами «закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео і т.ін.). Основні завдання медіаосвіти – підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття будь-якої інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіти способами спілкування на основі невербальних форм комунікацій за допомогою технічних засобів» [8, с. 555]. О. Федоров під медіаосвітою розуміє «процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих,

комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприймання, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіа-техніки» [12, с. 133]. Г. Онкович зазначає, що медіаосвіта – це процес навчання і самонавчання особистості за посередництва засобів масової інформації/комунікації). Медіаосвіта розглядається як автономна дисципліна, як частина загальної освіти, що «може бути інтегрована в традиційні дисципліни» [10, с. 130]. Б. Потятник визначає такі найважливіші елементи медіаосвіти: 1) медіафілософія; 2) масове оволодіння сучасними комунікаційними технологіями, включно зі створенням власних Інтернет-ресурсів для індивідуального чи корпоративного самовираження, громадських, наукових чи мистецьких цілей; 3) вироблення «психологічного імунітету» до потенційно негативного впливу сучасних медіа (у Західній Європі та Північній Америці для означення цього напрямку застосовують поняття «медіаграмотність» («media literacy»); 4) медіакритика (media criticism). Отже, на думку ученого, медіаосвіту можна розглядати як інструкцію з користування медіа для широкого загалу [11].

У рекомендаціях ЮНЕСКО зазначається, що медіаосвіта – це частина основного права кожного громадянина будь-якої країни на волю самовираження й одержання інформації, що сприяє підтримці демократії. Визнаючи відмінності в підходах і розвитку медіаосвіти в різних країнах, рекомендується, щоб вона була введена скрізь, де можливо, у межах національних навчальних планів, так само як і у рамках додаткової, неформальної освіти та самоосвіти протягом усього життя людини [1].

Серед основних європейських підходів до медіаосвіти були виділені такі: розвиток критичного мислення (Л. Мастерман та ін.), семіотичний (К. Метц та ін.), протекціоністський (С. Міккінен, В. Черніков), розвиток демократичного мислення (Ж. Гонне, Д. Букінгем), культурологічний (К. Безелгет, Е. Харт та ін.). До основних російських підходів медіаосвіти відносять: естетичний (Ю. Усов, О. Баранов, С. Пензін, Л. Баженова), розвиток критичного мислення (А. Спичкін, Л. Зазнобіна, А. Журін), соціокультурний (А. Шаріков), синтетичний (О. Федоров, Е. А. Бондаренко та ін.), практичний (Л. Прессман, Ю. Божков) [9].

Мета статті – формування технологічних понять у учнів ПТНЗ засобами медіаосвіти у навчальному процесі.

Отже, медіаосвіта вчить суспільство не стояти осторонь величезного потоку інформації, а впевнено користуватись ним, фільтрувати і вибирати все, що сприятиме всебічному розвитку індивіда [7].

Технологія (від грец. *téchne* – мистецтво, майстерність, уміння й *logia* – вивчення) – це сукупність методів та інструментів для досягнення бажаного результату; спосіб перетворення даного в необхідне [2].

Термін «технологія» посідає важливе місце в методиці медіаосвіти, оскільки застосування будь-якої технології має великий вплив на результат освіти.

Технології медіаосвіти сьогодні передбачають залучення до навчального процесу як традиційних ЗМІ (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засобів новітніх інформаційних технологій: програмно-апаратних засобів і пристроїв, що функціонують на базі обчислювальної техніки. Використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації [5].

О. Горюнова зазначає, що медіатехнології супроводжують людину давно. Медіа умовно поділяють на п'ять типів: ранні (писемність), друковані (друкарство, літографія, фотографія), електричні (телеграф, телефон, звукозапис), мас-медіа (кінематограф, телебачення), цифрові (комп'ютер, Інтернет) [3].

Різноманітні і класифікації технологій навчання: з орієнтацією на вирішення проблем, проектно-творчі, технології РО, комп'ютерні (КТН), дистанційного навчання, модульні, інтегральні й ін. [6].

Сьогоднішнє покоління учнів ПТНЗ технічно випереджає учнів їхнього віку, які навчалися десятки років тому. Інтерес молоді до всього, що пов'язано з технічним прогресом, величезний. Ця зацікавленість може минути, але наразі вона допомагає викладачам. Тому якщо

не запровадити медіатехнології у навчальний процес тепер, то у майбутньому це вже не матиме такого значного ефекту.

Застосування досягнень новітніх медіатехнологій відкриває перед викладачами і студентами нові можливості, значно розширює та урізноманітнює зміст навчання, методи й організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання. Медіаосвітні технології якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх застосування підвищує ефективність подання нового матеріалу, розвиває розумові і творчі здібності учнів. Медіатехнології – це потужна мотивація професійно-технічних навчальних закладів до навчання [7].

У використанні різних ЗМІ у навчально-виховному процесі, зокрема, писемних, друкованих, електричних, телевізійних і цифрових, і полягають медіаосвітні технології. Різноманітні комбінації різних видів медіатехнологій можна віднести до так званих «мікс-медіаосвітніх технологій». Таким чином, на одному занятті ми можемо використовувати друковані й телевізійні технології, на іншому – цифрові та електричні (наприклад, звукозаписи) і т. д. Таке чергування у застосуванні медіатехнологій матиме ефективний вплив на навчальний процес, підвищить мотивацію, інтерес студентів до навчання, спонукатиме до творчої діяльності. Воно також допомагатиме викладачам, які зможуть обирати такі комбінації медіатехнологій, що більше підходять до того чи іншого заняття з урахуванням його теми, цілей, завдань, засобів подання матеріалу тощо.

Застосування медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі ПТНЗ є не лише доцільним, а й необхідним. Вони виконують такі основні функції:

- інформатизація навчального процесу (доступ до різних джерел інформації);
- активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- підвищення мотивації учнів до навчання;
- інтерактивність навчання;
- моніторинг навчального процесу;
- підвищення ефективності засвоєння учнями навчального матеріалу;
- спонукання учнів до творчої діяльності (підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм і т.д.) [7].

Отже, застосування медіатехнологій у навчальному процесі надає викладачеві можливість урізноманітнювати завдання та форми подання інформації, ПТНЗ використовувати комп'ютерні програми, які включають різноманітний набір вправ: навчальних (для презентації матеріалу), тренувальних (для відпрацювання навичок і вмінь), текстувальних (для перевірки знань). Вони також допомагають моделювати ситуації, які максимально наближені до умов професійної діяльності, активізувати навчальну діяльність, посилювати самостійну роботу (можливість обирати інформацію, що безпосередньо стосується професійної діяльності, працювати у темпі відповідно до рівня знань студента), розвивати критичне мислення учнів.

Розуміння учнями технологічних понять у процесі вивчення фахових дисциплін багато в чому визначається тим, наскільки викладач знає особливості процесу їх засвоєння учнями, труднощі, що виникають у них під час оволодіння цими поняттями, умови, які сприяють їх кращому засвоєнню.

Дуже часто, оперуючи технологічними термінами на заняттях з фахових дисциплін, учитель не пояснює деяких понять. Причина полягає і в недооцінці ролі цих понять у формуванні технологічного мислення і в недостатній обізнаності викладача у напрямках його формування. Причиною є і те, що технології, як і все виробництво, елементом якого вони є, постійно розвиваються, вдосконалюються, з'являються нові терміни, а викладач, іноді не встигаючи за цим процесом, просто уникає питань про обсяг і зміст цих комплексних, системних понять, не маючи чіткого уявлення, де і як необхідно ознайомлювати з ними учнів.

З розвитком науки й техніки зростають обсяг і складність технологічної інформації, вдосконалюються способи її обробки та оперування нею. За останні роки з'явилися нові напрями в технічній науці, у зв'язку з тим обсяг цієї інформації подвоївся, у її змісті відчутними стали тенденції як до більшої узагальненості (внаслідок інтеграційних процесів у техніко-технологічній сфері), так і до диференціації та спеціалізації. Однак на всі ці принципові й бурхливі зміни у науково-технічному базисі система освіти, на жаль, реагує з великим

запізненням. Тому з часом дедалі більше виявляються суперечності між кількістю і якістю наукової технічної інформації (знань) та педагогічною забезпеченістю її засвоєння. Це свідчить про існування наукової педагогічної проблеми приведення у взаємовідповідність стану об'єкта, точніше, сучасного уявлення про предмет технологічного знання і його представленості у змісті та в технології освіти взагалі й зокрема у професійній освіті, а саме – у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми робітниками металообробного профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. UNESCO. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization In Education for the Media and the Digital Age. – Vienna : UNESCO, 1999. – С. 273–274.
2. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>
3. Горюнова О. Медиа: история экспансии. Краткий конспект курса лекций: Медиа: история экспансии / О. Горюнова. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://edu.of.ru/attach/17/31177.doc>
4. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: дис. ...д-ра – ра пед. наук / Р. С Гуревич. – К., 1998. – 397 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М Дичківська. – К. : Академвидав, 2004.– 352 с.
6. Дочкин С. А. Мультимедия в самостоятельной работе вуза / С. А. Дочкин // Материалы IV Всерос. науч.-практ. конф. «Информационные недра Кузбасса». – Кемерово, 2005.
7. Духаніна Н. М. Медіатехнології як мотивація студентів до навчання / Н. М. Духаніна // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Вища освіта України. – 2008. – Дод. 3, т. V (12). – С.189–193.
8. Медиаобразование // Российская педагогическая энциклопедия; гл. ред. В. В. Давыдов. Т. 1. – М.: Большая российская энциклопедия, 1993. – С. 555.
9. Новикова А. А Медиаобразование в России и Европе в контексте глобализации [Електронний ресурс] / А. А Новикова – Режим доступу: <http://www.iriss.ru>
10. Онкович Г. В. Медіапедагогіка. Медіаосвіта. Медіадидактика / Г. В. Онкович // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 63–69.
11. Потятиник Борис. Хто маніпулює маніпулятором? / Борис Потятиник // Часопис І. – 2003. – № 30. – С. 34–54.
12. Федоров А. В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиакритика и медиакультура / А. В. Федоров // Высшее образование в России. – 2005. – № 6. – С. 134–133.

УДК 070:377-057.17

Л. М. ПЕТРЕНКО

ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ МЕДІАОСВІТИ

Підкреслюється необхідність розв'язання суперечностей між зростаючими вимогами до медіакультури, медіаграмотності, медіакомпетентності керівника професійно-технічного навчального закладу та недостатнім рівнем його підготовки до інформаційно-аналітичної діяльності. Висвітлено принципи розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівного персоналу ПТНЗ, реалізація яких уможливує організацію повноцінної його системної підготовки.

Ключові слова: інформаційно-аналітична компетентність, керівник професійно-технічного навчального закладу, принцип навчання, медіаграмотність, медіаосвіта, медіакомпетентність.

Л. М. ПЕТРЕНКО

ПРИНЦИПЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО- ТЕХНИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ

Подчеркивается необходимость разрешения противоречий между растущими требованиями к медиакультуре, медиаграмотности, медиакомпетентности руководителя профессионально-